81 İLDE KÜLTÜR ve ŞEHİR

BURSA

TÜRK DÜNYASI KÜLTÜR BAŞKENTİ ANISINA
BURSA
2022

BURSA
BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİ

Scanned with CamScanner

Bu Eser
Bursa Valiliği Neşriyatıdır.

1. Baskı, Ekim 2021

Editör:

adına Dr. Metin Eriş

Redaksiyon: Tülay Tecirli / Uygar Umut
Grafik Tasarım: Enes Teslim

Katkıda Bulunanlar:
Prof. Dr. Serhat Zaman - Prof. Dr. Özer Yılmaz - Dr. Öğr. Üyesi Rahşen S. Kaya -
Prof. Dr. Mustafa Şahin - Prof. Dr. Cafer Çiftçi - Prof. Dr. Mustafa Kara -
Prof. Dr. Ali İhsan Karataş - Prof. Dr. Hülya Taş - Dr. Öğr. Üyesi Doğan Yavaş - Doç. Dr. Ali Yiğit
- Doç. Dr. Yasemin Kaya - Arş. Gör. Zeynep Akan Yetişir - Zedal Kondakçı -
Prof. Dr. Hatice Şahin - Doç. Dr. Sadettin Eğri - Arş. Gör. Zehra Öztürk -
Prof. Dr. Alev Sınar Uğurlu - Prof. Dr. Hülya Taş - Arş. Gör. Pelin Elcik Yorgancıoğlu -
Doç. Dr. M. Zinnur Kanık - Prof. Dr. Özlem D. Varlı - Doç. Dr. Erdem Özdemir -
Prof. Dr. Ayhan Helvacı - Dr. Tülay Yıldız Akgül - Doç. Dr. Ali Sait Liman - Nevzat Çalıkuşu -
Doç. Dr. Gonca Erim - Prof. Dr. Hasan Basri Öcalan - Öğretim Görevlisi Asuman Türkmen -
Dr. Yücel Öztürk - Doç. Dr. Recep Görgülü - Prof. Dr. Neslihan Dostoğlu

Fotoğraflar yazarlar tarafından gönderildiği gibi, Bursa İl Kültür Müdürlüğü arşivinden ve bölümleri itibariyle Özer Yılmaz, E. Aydın Yağmur, Bayram Geçmen, Talip Akkaya, Alper Türdeş, Hasan Basri Öcalan, Foto Bora - Foto Dinçer - Foto Yazar tarafından çekilenler yanında Nevzat Çalıkuşu ve Ahmet Efe arşivinden de yararlanılmıştır. Kaynakça bölümünde de isimlendirilmişlerdir.

Baskı ve Cilt:

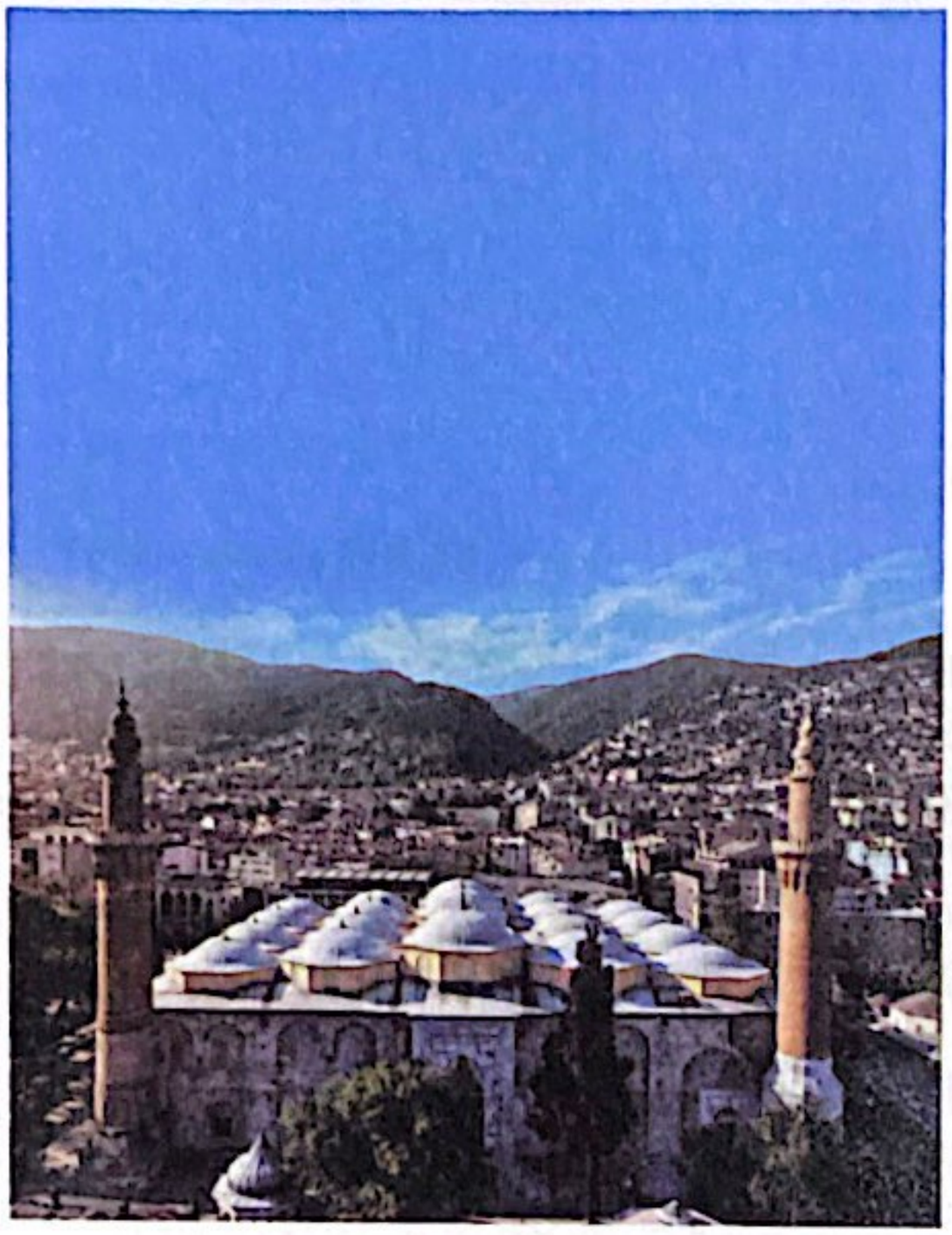
Stüdyo Star Ajans Ltd. Şti.
Alaaddinbey Mah. 634. Sk. NİLTİM Ayaz Plaza No: 24 BURSA
Tel. (0224) 249 33 20 Sertifika No: 48334

Tüm Hakları Bursa Valiliğine Aittir

ISBN: 978-625-7546-03-4

Scanned with CamScanner

81 İLDE KÜLTÜR ve ŞEHİR

BURSA

BURSA VALİLİĞİ

Scanned with CamScanner

İÇİNDEKİLER

Önsöz Yakup Canbolat-Bursa Valisi / 12
2022 TÜRK DÜNYASI KÜLTÜR BAŞKENTİ BURSA Alinur Aktaş Bursa Büyükşehir Belediye Başkanı/ 14
Takdim Kültür Konseyi Demeği / 16

BURSA İLİ'NİN COĞRAFÎ YAPISI 'DOĞAL ÇEVRE ÖZELLİKLERİ' / 21
Bursa'nın Konumu / 22
Bursa'nın Doğal Çevre Özellikleri / 23
Jeolojik Yapı ve Yeryüzü Şekilleri / 23
Bursa'nın İklimi / 26
Bitki Örtüsü / 28
Hidrografik (Su) Özellikleri / 30
Toprak Özellikleri / 34

BURSA FLORASI / 37
Bursa ve Çevresinde Bitki Çeşitliliği Araştırmaları / 38
Fotoğraflarla Bursa'nın Doğal Haritaları / 40
Armutlu Yarımadası / 41
Kocaçay Deltası / 43
Uludağ Bölgesi / 44
En Geniş Yayılışı Olan Türler / 45

BURSA FAUNASINA BAKIŞ / 61
Bursa Omurgasız Faunasına Bakış / 62
Bursa Helmintleri / 62
Yassı Kurtçuklar / Yuvarlak Kurtçuklar / Diken Başlı Kurtçuklar / 63
Bursa Toprak Solucanları / Bursa Akrepleri / Bursa Yabancı Akrepleri Bursa Örümcekleri / Bursa Kırkayakları / Bursa Çiyanları / Bursa Su Ayılan / Bursa Böcekleri / 63-72
Bursa Omurgalı Faunasına Bakış / 72
Bursa Amfibileri (Kurbağalar) / 72
Bursa Sürüngenleri / 74

ESKİ ÇAĞLARDAN GÜNÜMÜZE ÖREN YERLERİYLE BURSA / 83
Genel Arkeolojik Tarihi ile Bursa / 84
Nikaia-İznik / 87
Pythopolis-Sülöz/Narlıca-Orhangazi / 89
Kios-Gemlik / 89
Bergos (Pyrgol) - Burgaz / Güzelyalı-Mudanya / Myrleia / Apamela-Mudanya / Tereia - Trilye - Mudanya / Caesarea - Germenica Kapanca - Mudanya / Daskyleionad Mare

Scanned with CamScanner

- Eşkel - Mudanya - Apollonia a. R - Mudanya / Besbikos / Bysbikos - Imralı Adası - Mudanya / Besbikos / Bysbikos İmralı Adası - Mudanya / Plakia - Karacabey - Subaşı - Kayraktepe - Karacabey / Sultaniye - Tepecik / Çiftliği - Karacabey / Artaiout-Teikhos / Miletoutihhos - Karacey / Lipadion / Louhadium - Karabey / Mitetoupolis - Mustafa Kemâl Paşa / Apollonia - Gölyazı - Nilüfer / Neokaisareia - Tahtalı - Nilüfer / Pareion - Gündoğdu - Osmangâzi / Prusaa Dolympum - Osmangazi / Hadrianoi-Orhaneli / 92 -103

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZÜ BURSA TARİHİ / 109

Antikçağda Bursa / 110
Osmanlı Döneminde Bursa / 116
19ncu Yüzyıldan Bugüne Bursa / 127

BURSA'DA MÜSLÜMANLARIN DİNÎ HAYATI VE TASAVVUFÎ KÜLTÜR / 137

Giriş / 138
Anakurumlar / Anaşehir / Bursa / 138-140
Mezhepler ve Tarikatlar / Temel İlkeler / Ulu Camii / 140-141
Kandil Geceleri / Kuruluşa Vesileler / Kadınlar Mevlidi / Miraciye / 143-144
Bayramlar / Erguvan Bayramları /145-146
Kütüphaneler / 147
Tasavvufî Kültür /Tasavvuf Nedir / Tasavvufun İki Yönü / 147-149
Tasavvufî Kurumlar / Ana Tarikatlar / Hizmet Alanları / 150-151
Meclis-i Meşâyıh / 10 Muharrem Atmosferi / Cami - Tekke Beraberliği /153-154
Şemsettin Mısrî / Bursa Meşâyıhı / Tekke - Türbe Beraberliği / Osmangazi ve Kur'an /154- 156
Cumhuriyet Dönemi /Din Eğitimi Okulları / Yeni Dönem / 156
Üç Tip İnsan / Hepimiz Misafiriz / 157

BURSA'DA İNANÇ DÜNYASI 'GAYRİMÜSLİMLER' /159

Etnik Yapı, Nüfus ve İskân /160
Dinî Durum / 162
Eğitim - Öğretim / 166
Meslekler / 167

BURSA'NIN GELENEK, GÖRENEK VE HALK İNANIŞLARI / 171

Geçiş Dönemleri / 172
Doğum ve Çocuklarla İlgili Gelenek ve Görenekler /173
Doğum Öncesi / 173
Doğum Olayı / 174

Scanned with CamScanner

Doğum ve Sonrası / 174
Sünnet ile İlgili Gelenek ve Görenekler / 176
Askerlikle İlgili Gelenek ve Görenekler / 177
Evlenme ile İlgili Gelenek ve Görenekler / 180
Ölüm ile İlgili Gelenek ve Görenekler / 181

BURSA'DA OSMANLI MİMARİSİ / 185

Genel Hatlarıyla Bursa'da Osmanlı Mimarisi /186
Camiler: Gazi Orhan Bey Camii / Alaaddin Bey Camii / Şehadet Camii / Birinci Murad Hüdaverdigâr Camii / Yıldırım Camii / Ulu Camii / Yeşil Camii / Muradiye Camii/187 - 203
Bursa Medreseleri: Suriçi Orhan Gâzi Külliyesi / Orhangâzi Medresesi / Lala Şahin Paşa Medresesi / Murad-I Hüdaverdigâr Medresesi / Yıldırım Medresesi / Muradiye Medresesi / Ahmet Paşa Medresesi / Gök Medrese / 205 - 210

BURSA'NIN BEŞERİ VE EKONOMİK COĞRAFYASI / 211

Nüfus ve Yerleşme Düzeni / 212
Ekonomik Etkinlikler / 220
Tarım Arazisi Kullanımı ve Üretimi / 221
Hayvancılık / 223
Yer Altı Zenginlikleri / 226
Sanayi / 228
Ulaşım / 234
Turizm / 235

BURSA'NIN EKONOMİK YAPISI VE GELİŞMELER / 239

Fetihten Cumhuriyete Bursa Ekonomisine Tarihi Bakış / 240
Cumhuriyetin İlk Yıllan ve Planlı Kalkınma Dönemi / 243
Bursa Ekonomisine Sektörel Bakış / 244
Temel Ekonomik Göstergeler / 247

KAYBOLAN VE YAŞAYAN ZANAATLAR / 249

Giriş / 250
Osmanlı Döneminde Esnaf Örgütlenmesi / 250
Bursa'da Önde Gelen Zanaat ve Meslekî Uğraşılar / 252
İpekçilik ve İpekli Dokumacılık / 252
İpek-Pamuk Karışık Kumaşlar / 256
Havluculuk / 258
Bıçakçılık / 258

Scanned with CamScanner

Saraçcılık / 259
Sedafkârhk / 260

BURSA MUTFAK KÜLTÜRÜ / 263

Geçmişten Günümüze Bursa Mutfak Kültürü / 264
Doğum Gelenekleri / 266
Evlenme Gelenekleri İçinde Yemek Kültürü / 262
Ölüm Gelenekleri İçinde Yemek Kültürü / 273
Özel Gün ve Bayramlarda Yemek Hazırlıkları / 273
Kışlık Hazırlıklar / 278
Geleneksel Bursa Yemekleri / 281
Çorbalar: Ekşi Tarhana, Muhacir Tarhanası, Yaş Tarhana, Yoğurma Tarhana)
Düğün Çorbası / 281 - 282
Sebze ve Bakliyat Yemekleri: Kestaneli Lahana Dolması - Mısır Keşkeği / 283 - 284
Hamur Yemekleri: Gelincik Böreği, Cevizli Lokum, Cantık / 285
Et Balık ve Sakatat Yemekleri: Ciğer Sarma, Bursa Kebabı (İskender Kebap), İnegöl Köftesi, Yayın Şiş - Yayın Tava / 287
Otlarla Yapılan Yemekler: Ot Köftesi / 290
Tatlılar: Süt Helvası, Mustafakemalpaşa Tatlısı, Cennet Künkü, Ahududu Şerbeti / 291

BURSA'NIN DİLİ / 295

Bursa'da Yazı Dili / 298
Bursa'da Ağızlar / 299
Söz Varlığı / 300
Sonuç / 302

ESKİ TÜRK EDEBİYATI VE BURSA / 305

Bursa Şairleri / 307

YENİ TÜRK EDEBİYATINA YANSIYAN BURSA / 323

Edebî Merkez Olarak Bursa / 324
Devletin Kuruluş Dönemindeki Destanî ve Mânevi Atmosferi Yansıtan Eserler / 325
Bursa'nın iktidar Mücadelesine Tanıklığım İşleyen Eserler / 329
Bursa'nın Millî Mücadeledeki Durumunu Yansıtan Eserler / 331
Bursa'daki Sosyal Hayatı Yansıtan Eserler / 334
Tabiatın Hissettirdiği Duygulan İşleyen Eserler / 337
Sonuç / 339

Scanned with CamScanner

BURSA MASALLARI / 343

Ofcu Dede/ 345
Güllü'nün Göyneği / 348
Keloğlan / 353
Ersel ile Fersel / 354
Padişah ve Kaz Çobanı / 356

GİYİM VE KUŞAMI İLE BURSA / 359

Kadın Giyimi: Alt Bedene Giyilenler / Üst Bedene Giyilenler / Baş Giyimi /Ayağa Giyilenler / 360 - 362
Aksesuarlar / 363
Erkek Giyimi: Balık / Gömlek / Cepken / Potur / Kuşak / Yağlık / Silahlık / Çoban Şalı / Çorap / Karçın / Çarık / 364

BURSA VE GELENEKSEL HALK DANSLARI / 367

Kılıç Kalkan/Küçük Oyun (Alçak Hava) / Keleş Sekmesi - Aşalım / Büyük Oyun / Güvende / Algın Olur / Sorgun Oyunu (Çiftetellisi) / Sekme - Sektürme - Tüymece / Menekşe / A. Fadimem / Tren Yolu Azime / Cezayir / Ben Yemenimi Al İsterim /Deve Gelir İnişten / Acem Şalı Belinde / 368 - 378

BURSA'DA MUSİKÎ / 381

14. ve 15. Yüzyıl - 16. Yüzyıl - 17. Yüzyıl / 384
18. Yüzyıl - 19. Yüzyıl - 20. Yüzyıl / 385
Bursa Devlet Klâsik Türk Müziği Korosu / 386
Bursa Belediyesi Konservatuarı / 387
Bursa Mehteri / 389
Danışık / 389
Gezek Kültürü / 390
Erfane Günü / 390

BURSA'DA TÜRK HALK MÜZİĞİNİN SERÜVENİ / 391

Cumhuriyet Öncesinde Bursa'da Müzikal Hareketlilik / 392
Bursa'ya Özgü Bir Türk Halk Müziği Türü: Güvende / 393
Bursa'da Gerçekleştirilen Başkaca Türkü Derleme Çalışmaları / 394
Bursa'da Türk Müziği Çalışmaları Yapmış Araştırmacıların Bazıları: Kişiler ve Kurumlar/ 395
Günümüzde Bursa'da Türk Halk Müziği Hareketliliği / 396
Bursa Aşıklık Geleneği ve Aşıklar / 397
Aşık Kahvehaneleri ve Müzikli Çay Ocakları / 398

Scanned with CamScanner

Müziğin Göçü ve Bursa'da Göçmenlerin Müziği / 398
Dinî Müzik / 398
Bursa ve Bağlama / 399

BURSA ÇAĞDAŞ MÜZİK TARİHİNE BAKIŞ / 401

Bursa Sanayi Mektebi Bandosu / 404
Bursa'da Küçük Orkestra Denemeleri / 404
Cumhuriyet Döneminde Bursa'da Müzik / 405
Cumhuriyetin İlk Yıllarında Okullarda Müzik ve İz Bırakan Müzik Öğretmenleri / 409
Bursa'da İlk Konservatuarın Kurulması / 412
Müzik Öğretmeni Yetiştiren Kurumların Açılması / 413
Bursa Flarmoni Derneğinin Kuruluşu / 416
Bölge Devlet Senfoni Orkestrası'nın Kuruluşu / 417

TARİHÎ GELİŞİMİ İÇİNDE BURSA'DA TİYATRO / 421

Meddahlık Sanatı / 422
Gölge Oyunu / 425
Yaşayış Biçiminde Değişim ve Tiyatro / 426

TEMAŞA SANATLARINDA GÖLGE OYUNLARI / 433

Karagöz ve Hacivat Ne Zaman Nerede Yaşadılar / 435
Karagöz ve Hacivat ile İlgili Rivayetlerden Birkaçı / 436
Karagöz Oyunu'nun Bölümleri / 438
Bursa'da Karagöz Oyunu'nun Sanatçıları / 438
Bursa Karagöz Müzesi / 441

BURSA'DA SİNEMA / 443

Giriş / 444
Bursa'da Sinema Gösterimlerinin Başlaması / İlk Gösterimler ve İlk Salonlar / 445
Bursa'da Yazlık Sinemalar / 454
Bursa'da Yayınlanan Sinema Dergileri / 457
Sonuç / 458

BURSA'DA RESİM SANATI / 463

Giriş / 464
Resimlerinde Bursa'yı Konu Alan Ressamlar / 465
Sanata ve Sanat Eğitiminde Bursa'ya Değer Katanlar / 474
Bursa'da Sanat Eğitimi Veren Kurumlar-Okullar / 484

Scanned with CamScanner

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE BURSA'NIN KÜLTÜR DÜNYASINDAKİ ÜNLÜLERİ / 489

Bursa Kültür Hayatını Günümüze Aktaranlar / 490
Bursa Kültür Hayatının Öncüleri / 494

KÜLTÜR HAYATINA YÖN VEREN KURUMLAR: KÜTÜPHÂNELER / 517

Şahsi (Özel) Kütüphâneler / 519
Vakıf Kütüphaneleri / 520
Bursa Salnamelerinde Kütüphâneler ve Kitapları / 523
Cumhuriyetin Kuruluşundan Günümüze Kütüphâneler / 526

KÜLTÜR HAYATINA YÖN VEREN KURUMLAR: MÜZELER / 537

Genel Olarak / 538
Türk İslâm Eserleri Müzesi / 539
Arkeoloji Müzesi / 542
Atatürk Evi Müzesi / 546
Yenişehir Şemakî Evi Müzesi / 545
Osmanlı Evi Müzesi / 547
Mudanya Mütareke Evi Müzesi / 548
İznik Nilüfer Hatun İmareti Türk İslâm Eserleri Müzesi / 548
Bursa Büyükşehir Belediyesi Müzeleri ve Özellikleri: Kent Müzesi / Ormancılık Müzesi / Karagöz Evi Müzesi / Cumalıkızık Etnografya Müzesi / Merinos Tekstil Müzesi / Göç Tarihi Müzesi / Vakıf Eserleri Müzesi / Muradiye Kur'an ve El Yazmaları Müzesi / Aktopraklık Höyük Arkeopark / Hünkâr Köşkü Müzesi / Hüsnü Züher Evi Müzesi (Özel Koleksiyon) / Uluumay Osmanlı Halk Kıyafetleri ve Takılan Müzesi (Özel Koleksiyon) / Tofaş Anadolu Arabalan Müzesi / İnegöl Kent Müzesi / İnegöl Mobilya Ağaç Sanayii Müzesi / Bursa Yaşam Kültürü Müzesi / Celâl Bayar Müze ve Kütüphânesi / Panorama 1326 Fetih Müzesi / 549 - 560

BURSA'DA BASININ GELİŞİM SÜRECİ VE YAYIN ORGANLARI / 561

Dünya'da ve Osmanlı İmparatorluğunda İlk Basımevleri / 562
Osmanlı İmparatorluğunda İlk Gazete ve Dergiler / 564
Osmanlı İmparatorluğunda İlk Türkçe Gazeteler / 564
Başlangıcından 2nci Meşrutiyete Bursa Basım / 566
II. Meşrutiyet-Mondros Mütarekesi Yıllan Arası Bursa Basını / 567
Millî Mücadele Yıllarında Bursa Basını / 567
Cumhuriyetin İlk Yıllarında Bursa Basını / 570
1938-1950 Yıllan Arasında Bursa Basını / 571
1950-2005 Yıllan Arasında Bursa Basını / 572
Sonuç / 574

Scanned with CamScanner

BURSA VE SPOR DÜNYASI / 579

Bursa'da Takım Sporları ve Uluslararası Başarılar / 581
Bursa'da Bireysel Sporlar ve Son Yıllardaki Uluslararası Başarıları / 582
Sonuç / 586

UNESCO DÜNYA MİRASI BURSA / 587

UNESCO Dünya Miras Listesi / 588
Bursa'nın Dünya Miras Listesine Giriş Süreci / 589
Bursa'nın Tarihi Gelişiminde Erken Osmanlı Dönemi'nin Önemi / 590
Bursa ve Cumalıkızık Yönetim Planı'nın Kapsamı ve Uygulanması / 592
Bursa Alan Başkanlığınca Yürütülen Çalışmalar / 593
UNESCO Dünya Miras Listesi'ndeki Bursa'nın Kazanından ve Gelecekten Beklentiler / 597

Scanned with CamScanner

Sanayisi, tarım ürünleri, kültürel ve doğal güzellikleriyle öne çıkan, ülkemizin nüfus bakımından dördüncü büyük şehri Bursa, ovasının yemyeşil görüntüsü sebebiyle ***"Yeşil Bursa"*** olarak nitelendirilmektedir.

Tarihî geçmişi M. Ö. 6000 yıllarına kadar giden bu kadim şehirde birçok medeniyetin izleri bulunmaktadır. İkinci Osmanlı padişahı Orhan Gazi'nin fethiyle kent ve çevresi Türk-İslam yurdu haline gelmiş, inşa edilen birbirinden güzel eserlerle asırlara damgasını vurmuştur. UNESCO; *"Bursa ve Cumalıkızık: Osmanlı İmparatorluğu'nun Doğuşu"* başlığıyla dünya mirası listesine alarak bu değeri tescil etmiştir.

Elinizdeki eser, Bursa'nın kendine özgü kimlik ve kültürünü, yeni nesillere aktarmak gayesiyle hazırlanmış olup şehrin doğası, tarihi, mimarî eserleri ve manevî ikliminden kesitler sunmaktadır.

kültür konseyi

Scanned with CamScanner